

Humphrey Lloyd; Marco Darmon; Jean-Pierre Ancel; Lord Dervaird; Christoph Liebscher; Herman Verbist*

IZRADA PRAVORIJEKA U ARBITRAŽAMA PRI MEĐUNARODNOJ TRGOVAČKOJ KOMORI

PREDGOVOR

Na prijedlog Dr. Roberta Brinera, predsjednika Međunarodnog arbitražnog sudišta Međunarodne trgovačke komore (ICC, *op. prev.*), Odbor za arbitražu ICC-a je u studenom 2003. godine osnovao malu skupinu za pisanje vodiča za izradu pravorijeka u arbitražama pri ICC-u. Kao što će biti vidljivo iz nastavka teksta, inicijativa je proizašla iz izvještaja koji je na tu temu izradio francuski Nacionalni odbor ICC-a. Ovaj članak rezultat je rada te skupine.

Članovi naše skupine birani su kako bi predstavljali različite pravne tradicije. Dopredsjednici¹ (gosp. Marco Darmon i sudac Humphrey LLOYD QC) pripadali su kontinentalnoeuropskom i *common law* pravnom krugu. Pridružili su im se predsjednik Jean-Pierre Ancel,² Lord Dervaird,³ gosp. Christoph Liebscher⁴ i gosp. Herman Verbist.⁵ Skupina je imala slijedeću zadaću:

Skupina za izradu nacrtu mora krenuti od članaka Humphreya LLOYDA i Marcela Fontainea objavljenih u *ICC Bulletinu*,⁶ te od izvještaja francuskog Nacionalnog odbora koji je pripremio Marco Darmon. Dokumentom koji će se izraditi ne smiju se utvrđivati standardi, već naznačiti smjernice za izradu pravorijeka.

Naša je skupina tijekom rada obavila iscrpne konzultacije. U opticaj smo stavili nacрте izvještaja o njenom radu. Primili smo vrijedne doprinose od strane brojnih članova Odbora za arbitražu i Nacionalnih odbora ICC-a, od kojih su mnogi podržali rezultate rada grupe. Izrazito smo zahvalni svima koji su uložili (neki i u znatnoj mjeri) svoje vrijeme i trud kako bi dostavili komentare. Nacrti izvještaja naše skupine izloženi su i raspravljani od strane Odbora u dva navrata (u studenome 2004. i svibnju 2005. godine).

---

* Humphrey LLOYD, međunarodni arbitar; bivši sudac *Technology and Construction Court, High Court of Justice, England and Wales*. Marco Darmon, član pariške Komore; počasni sudac; bivši Nezavisni odvjetnik Suda pravde Europskih zajednica. Jean-Pierre Ancel, predsjednik *First Civil Law Chamber, French Court of Cassation*. Lord Dervaird, profesor emeritus prava, Sveučilište u Edinburghu; bivši sudac *Court of Session*; predsjednik Odbora za međunarodnu arbitražu Škotske. Christoph Liebscher, član bečke Komore; stariji partner i voditelj grupe Rješavanje sporova u Wolf Theissu. Herman Verbist, član briselske Komore; gostujući profesor na Sveučilištu u Ghentu; bivši Savjetnik, Međunarodno arbitražno sudište Međunarodne trgovačke komore.

¹ Oboje imenovani od strane dr. Roberta Brinera.

² Imenovan od strane gosp. Darmona.

³ Imenovan od strane suca LLOYDA.

⁴ Imenovan od strane gosp. Petera Wolricha, predsjednika Odbora za arbitražu ICC-a.

⁵ Imenovan od strane gosp. Petera Wolricha.

⁶ (1994) 5:1 ICC IC Arb. Bull. 38 (LLOYD) i 30 (Fontaine).

Ipak, treba naglasiti da ovaj članak predstavlja samo stavove svojih autora. On ne predstavlja službeno stajalište Odbora za arbitražu ICC-a koji je, prilikom poticanja autora i davanja odobrenja za objavljivanje njihovih stajališta u obliku ovog članka, također jasno dao do znanja kako je odgovornost za sadržaj isključivo naša. Članak, naravno, nije odobrilo niti Međunarodno arbitražno sudište ICC-a. Naglašavamo kako Sudište poštuje slobodu arbitara da svoje pravorijeke pišu na način na koji misle da je najbolje, ali uz uvažavanje određenih osnovnih pretpostavki (koje u tekstu navodimo). Ipak, vjerujemo da iznesene smjernice, koje se temelje na dugotrajnim i opsežno provedenim konzultacijama, u velikoj mjeri predstavljaju stajališta onih osoba koja u međunarodnoj arbitraži imaju veliko iskustvo. Stoga u odnosu na brojne preporuke ne navodimo izvore, jer prema našem mišljenju (kao i mišljenju drugih) one proizlaze iz dobrih običaja.

Autori žele zahvaliti na pomoći i podršci koju su im pružili gosp. Peter Wolrich, predsjednik Odbora za arbitražu ICC-a; gosp. Emmanuel Jolivet, glavni savjetnik i urednik *ICC International Court of Arbitration Bulletin*; gđa. Katherine González Arrocha, viša savjetnica, *ICC Dispute Resolution Services*; gđa. Anneliese Poulain i gđa. Olivia MacAngus, pomoćnice pri Odboru za arbitražu.

UVOD

1. Cilj nam je izložiti osnovne smjernice za izradu pravorijeka u arbitraži koja se provodi po Arbitražnim pravilima ICC-a ('Pravila ICC-a').⁷ Ovaj je članak u biti pisan za arbitra koji do sada nije pisao pravorijek u međunarodnoj arbitraži ili koji nije pisao pravorijek u arbitraži ICC-a. Ipak, vjerujemo kako će bar dijelovi ovoga članka također biti zanimljivi i iskusnim arbitrima. Nadamo se da će iznesene smjernice, ako se slijede, arbitražnom sudu pomoći prilikom pripreme nacrtu pravorijeka kako bi takav nacrt pravorijeka Međunarodno arbitražno sudište ICC-a ('Sudište') brže odobrilo, te kako bi se izbjegao, ili bar umanjio, rizik njegova vraćanja arbitražnom sudu. S obzirom na to da se mnoga pitanja koja su obrađena obično pojavljuju u međunarodnoj trgovačkoj arbitraži, također vjerujemo kako će članak biti od koristi arbitrima koji nisu vezani Pravilima ICC-a.

2. Ovo međutim nije rasprava na temu izrade pravorijeka. Iako se prijedlozi koje dajemo mogu iskazati kao nešto što bi trebalo, odnosno ne bi trebalo činiti, radi se tek o preporukama koje se temelje na praksi i iskustvu drugih. One nisu službene, obvezatne ili propisane. Ipak, određene su pretpostavke suštinske naravi⁸, bilo zato što su propisane Pravilima ICC-a, bilo zato što se radi o prisilnim propisima prava mjerodavnog za postupak. Ustanovljena međunarodna arbitražna praksa predviđa ispunjenje određenih pretpostavki. Inače arbitražni sud i Sudište, u okviru Pravila ICC-a, odlučuju u skladu sa okolnostima slučaja.

3. U arbitraži ICC-a ne postoji jedan 'ispravan' oblik pravorijeka. Stvarni oblik, stil i sadržaj pravorijeka ovisit će o različitim čimbenicima, kao što su priroda spora, sastav arbitražnog suda,⁹ te o potrebama stranaka i pravnim aspektima spora. Arbitri koje je Sudište imenovalo ili potvrdilo dolaze iz brojnih država i pravnih sustava. Na njihove će pravorijeke utjecati sustavi koji su im poznati. Također, oni će imati i svoje osobne stilove. Stoga u odnosu na način izrade svojih pravorijeka mogu – a na to imaju i pravo – očekivati visok stupanj

---

⁷ U obzir nisu uzeta niti jedna druga pravila. Sva upućivanja na članke i priloge, upućivanja su na Arbitražna pravila ICC-a iz 1998. godine.

⁸ Upotreba riječi 'morati' ne označava nužno takvu pretpostavku suštinske naravi.

⁹ U ovom članku, termin 'arbitražni sud' odnosi se i na arbitre pojedince i na tročlane arbitražne sudove.

nezavisnosti u odnosu na Sudište. Stoga se u članku ne predlaže model oblika pravorijeka koji bi se mogao zahtijevati sukladno Pravilima ICC-a. Neki su pravorijeci reproducirani – obično u obliku sažetaka – u *ICC International Court of Arbitration Bulletinu* te u nekim drugim publikacijama,¹⁰ ali koristiti ih kao modele može biti od ograničene vrijednosti, a u nekim slučajevima takav bi pristup mogao biti zavaravajući ili čak pogrešan.

4. Pojedini elementi su neophodni, osobito prikladno obrazloženje. Članak 25(2) predviđa: 'Pravorijek će biti obrazložen'. Osim toga, kako bi se moglo smatrati da je pravorijek donesen u mjestu arbitraže, članak 25(3) propisuje da se u pravorijeku mora navesti mjesto arbitraže i datum njegova donošenja. Također navodimo kako je očito neophodno u pravorijeku navesti predmet pravorijeka, tj. sporove upućene arbitražnom sudu i o kojima se moralo odlučiti, te razloge odluka, tj. ono što je odlučeno i zašto je odlučeno na taj način.

5. Također smatramo kako pravorijek čitatelju mora prenijeti poruku o tome da je arbitražni sud postupao u ulozi suda, ne samo na način na koji je vodio postupak već i kako je odlučio u sporu, tj. obrazloženje mora biti cjelovito i potpuno samodostatno. Stoga pravorijek mora biti – a takvim se mora i doimati – rezultat okolnosti što arbitražni sud poštuje osnovna postupovna načela temeljem kojih se rješavaju građanski sporovi (u mjeri u kojoj se ona primjenjuju na arbitražu¹¹). Stoga arbitražni sud svakoj od stranaka mora pružiti mogućnost da se izjasni o zahtjevima protive nje i odgovori na svako relevantno pitanje koje je arbitražni sud postavio na vlastitu inicijativu, kao i mogućnost da se očituje o svakoj činjenici ili tvrdnji koja je iznijeta pred arbitražni sud.¹² Osim toga, pravorijekom se mora pokazati da je arbitražni sud poštivao načelo autonomije stranaka (i njegove implikacije): samo stranka ima pravo pokrenuti postupak; stranke ga mogu u svakom trenutku okončati; one određuju predmet spora; arbitražni sud mora donijeti odgovarajuće odluke o svih zahtjevima i pitanjima koja iz njih proizlaze; arbitražni sud stranci ne smije dosuditi ono što sama nije tražila, kao niti više od onoga što je tražila.¹³

6. Želimo naglasiti da pravorijek vjerojatno neće imati vrijednost ukoliko se ne može izvršiti. Iako arbitražni sud ne vodi računa o provedbi ovrhe, važno je 'Opće pravilo' iz članka 35. Ono obvezuje arbitražni sud (i Sudište) 'u pogledu svih pitanja koja nisu izričito uređena ovim Pravilima, ... [da djeluju] u duhu ovih Pravila i [nastoje] osigurati da pravorijek bude pravno ovršan'. Iako se radi o općoj obvezi, arbitražni će sud možda samo morati provjeriti je li pravorijek valjan i ovršan u mjestu arbitraže te je li, radi li se o postupku s međunarodnim obilježjem, ovršan prema Newyorškoj konvenciji iz 1958. godine. Iako arbitražni sud nema obvezu paziti kako će i hoće li pravorijek biti ovršan negdje drugdje, također može provjeriti hoće li se pravorijek moći izvršiti u mjestu gdje dužnik ima boravište ili (ako je to arbitražnom sudu poznato) u mjestu gdje ima imovinu. Jasno je da će se u pravorijeku također morati pokazati da je arbitražni sud pravovremeno i u odgovarajućoj mjeri uzeo u obzir pravila o javnom poretku i granice svoje vlastite nadležnosti. U odnosu na posljednje, kako se pravorijekom može odlučivati samo o pravima kojima stranke mogu raspolagati, arbitražni sud mora odlučiti koja su to prava i koji su njihovi izvori. Pravorijek stoga mora biti strukturiran na način da sva ova temeljna pitanja budu lako prepoznatljiva.

---

¹⁰ Npr. *Collection of ICC Arbitral Awards* izdavač ICC Publishing / Kluwer Law International, *Yearbook Commercial Arbitration*, i mnoge druge nacionalne publikacije. Ipak, prilikom njihova korištenja treba biti oprezan jer radi se o općim sažecima koji ponekad nisu tipični.

¹¹ Na primjer, ne primjenjuje se načelo prema kojemu postupak mora biti javan.

¹² Arbitražni sud stranke mora obavijestiti o svakoj takvoj činjenici ili pitanju.

¹³ Tj. ne smije odlučiti o onome što nije zahtijevano.

7. Smjernice koje donosimo u načelu su namijenjene svakome tko ima zadatak izraditi pravorijek, tj. arbitru pojedincu ili, u pravilu, predsjedniku¹⁴ u slučaju tročlanog arbitražnog suda. Ipak, radi li se o složenom slučaju, zadatak izrade pravorijeka često se dijeli između članova arbitražnog suda,¹⁵ pa svaki od njih također čita i komentira rad drugih. Ovaj članak ne obuhvaća pitanje oblika ili sadržaja bilo čijeg izdvojenog mišljenja.¹⁶ Iako su izdvojena mišljenja rijetka i ne treba ih poticati, ipak ćemo se osvrnuti na načine na koje bi se arbitražni sud prema njima trebao odnositi.¹⁷ U slučaju kada je arbitražni sud angažirao administrativnu tajnicu da mu pomogne, različita su mišljenja o opsegu sudjelovanja te osobe prilikom izrade pravorijeka. Čini se da je opće gledište kako administrativna tajnica ne bi smjela, osim ako je pod strogim nadzorom, izraditi niti jedan dio pravorijeka, niti bi smjela sudjelovati u raspravi o činjenicama, pravu ili obrazloženju. Arbitražni će sud od Tajništva Sudišta ICC-a dobiti smjernice o administrativnim tajnicama.

8. U članku se ne radi razlika između konačnog pravorijeka i drugih, ranijih pravorijeka.¹⁸ Zato se u njemu sadržane smjernice primjenjuju na sve vrste pravorijeka. Konačan pravorijek odnosi se na sva pitanja o kojima nije konačno odlučeno drugim pravorijekom, uključujući pitanja kamata, troškova i njihove raspodjele.¹⁹ Ovisno o pravnom sustavu, može se govoriti o djelomičnim pravorijecima, međupravorijecima, privremenim ili prethodnim pravorijecima.²⁰ Oni će se vjerojatno odnositi na prethodna pitanja o kojima se mora donijeti konačna odluka, primjerice pitanje nadležnosti arbitražnog suda ili dopuštenosti zahtjeva, pitanje odgovornosti (za razliku od kasnijih pravorijeka kojima se konačno odlučuje o iznosu), pojedinačnih zahtjeva stranke,²¹ ili izbora pravnih pravila. Ne donosimo međutim smjernice o tome koja pitanja mogu biti predmet takvog pravorijeka²² (ili zaključka²³), ili kako bi se arbitražni sud prema njima morao odnositi.

9. Mnogi sporovi koji su upućeni na arbitražu prema Pravilima ICC-a naknadno se rješavaju nagodbom. U takvim okolnostima članak 26 propisuje: 'Ako su se stranke nagodile nakon što je spis upućen arbitražnom sudu ... nagodba će se sastaviti u obliku pravorijeka na temelju nagodbe stranaka, ako to zatraže stranke i ako se arbitražni sud s time suglasi.' Stoga je moguće da se arbitražni sud sa takvim zahtjevom suoči čak i prije nego li je sastavljeno ili potpisano određenje zadatka arbitražnog suda. U sedmom dijelu teksta, u nastavku, navodimo neke smjernice o pitanjima o kojima arbitražni sud u takvim slučajevima mora voditi računa.

SMJERNICE

---

¹⁴ Ali vidi dijelove 2.4. i 2.5. dolje. Većina ne mora uključivati predsjednika.

¹⁵ Ipak, pravorijek mora biti na jeziku arbitraže (o čemu vidi članak 16), a svaki dio koji je izradio drugi član arbitražnog suda mora biti u skladu sa ostatkom pravorijeka.

¹⁶ Pitanje izdvojenih mišljenja obrađuje se u osnovnim udžbenicima i komentarima, te u *Final Report on Dissenting and Separate Opinions*, (1991) 2:1 ICC ICArb. Bull. 32.

¹⁷ Vidi: dio 5.8. dolje.

¹⁸ Članak 2(iii) predviđa: "'Pravorijek" uključuje, među ostalim, međupravorijek, djelomični i konačni pravorijek.'

¹⁹ Vidi: dio 5.13. dolje.

²⁰ Za koje će, u određenim pravnim sustavima, možda morati postojati izričito ovlaštenje.

²¹ Na primjer, ima li stranka na raspolaganju određenu obranu, kao što je dosjelost ili zastara.

²² Vidi: npr. *Final Report on Interim and Partial Awards*, (1990) 1:2 ICC ICArb. Bull. 26.

²³ Ali vidi: dio 1.4. dolje.

1. Prethodna razmatranja

1.1. Uloga Sudišta ICC-a

1.1.1. Arbitraža ICC-a u pravilu je međunarodna arbitraža (kao što je to određeno člankom 1. UNCITRAL Model zakona o međunarodnoj trgovačkoj arbitraži²⁴). Pravorijek donijet u takvoj arbitraži može biti strani arbitražni pravorijek prema Newyorškoj konvenciji.²⁵ Međunarodni standardi koje takva arbitraža i pravorijek moraju ispuniti u potpunosti su pokriveni Pravilima ICC-a. Stoga nije potrebno konzultirati druge izvore. Poštivanje Pravila ICC-a moralo bi spriječiti ili umanjiti mogućnost odbijanja priznanja i ovrhe pravorijeka iz razloga javnog poretka ili, primjerice (kao što je to predviđeno člankom V.1.(c) Newyorške konvencije) zato što se:

odluka odnosi na spor koji nije predviđen kompromisom ili nije obuhvaćen arbitražnom klauzulom, ili sadrži odluke koje premašuju granice kompromisa ili arbitražne klauzule ...

Jedna od glavnih prednosti ICC sustava jest suštinsko smanjenje rizika da bi se priznanje i ovrha pravorijeka mogli odbiti temeljem odredbe ovoga stavka. Sukladno tome, neophodno je prethodno ispitivanje pravorijeka od strane Sudišta. Temeljem članka 27. Sudište kontrolira pravorijek:

Prije nego što potpiše pravorijek, arbitražni sud će nacrt pravorijeka dostaviti Sudištu. Sudište može izvršiti izmjene pravorijeka u pogledu oblika i, bez utjecaja na slobodu arbitražnog suda u odlučivanju, svratiti arbitražnom sudu pozornost na pitanja o biti spora. Arbitražni sud neće donijeti pravorijek prije nego što ga u pogledu oblika odobri Sudište.

1.1.2. Pravila ICC-a ne sadrže posebne odredbe o obliku pravorijeka, osim temeljnih pretpostavki iz članka 25(2), gdje je propisano da će pravorijek 'biti obrazložen', te članka 25(3) gdje se, upućivanjem na mjesto i vrijeme kada će se smatrati da je pravorijek donesen, zahtijeva da se u pravorijeku moraju navesti mjesto i datum arbitraže. Pravila ICC-a su stoga prepoznala slobodu arbitražnog suda u odnosu na odabir prikladnog oblika. Ipak, Sudište u odnosu na oblik očekuje osnovni minimum, te u skladu sa člankom 27 može, ako je to neophodno, zahtijevati i više od toga. Izvjesno je kako će Sudište prilikom obnašanja svoje uloge ispitati pravorijek ne bi li, uzimajući u obzir sve podatke koje ima na raspolaganju, ustanovilo, primjerice:

- je li pravorijek u skladu sa pretpostavkama iz članka 25;²⁶
- je li arbitražni sud bio ovlašten odlučiti kao *amiable compositeur* (kada je valjano odlučio u skladu sa tom ovlasti²⁷);
- ukazuje li pravorijek na moguće kršenje prava mjesta arbitraže, u mjeri u kojoj se odnosi na njegov procesni javni poredak;

---

²⁴ Popis država koje su usvojile UNCITRAL Model zakon objavljen je na Internet stranici UNCITRAL-a (www.uncitral.org).

²⁵ Konvencija Ujedinjenih naroda o priznanju i ovrsi stranih arbitražnih pravorijeka od 10. lipnja 1958.

²⁶ Vidi: Uvod, dio 4. gore.

²⁷ U skladu sa člankom 17(3) stranke na takvo odlučivanje arbitražni sud moraju ovlastiti izričitim sporazumom.

- radi li se o pravorijeku koji nema obrazloženje ili je obrazloženje nepotpuno;
- je li izreka pravorijeka u skladu sa obrazloženjem i zaključcima koji su izneseni na drugim mjestima u pravorijeku;
- izgleda li da su izračuni u pravorijeku ispravni, npr. u odnosu na dosuđen iznos štete, kamate, itd.;
- jesu li sve odluke o troškovima arbitraže u skladu sa člankom 31;
- jesu li sva pitanja i zahtjevi utvrđeni određenjem zadatka arbitražnog suda (članak 18(1)(c) i (d)) i mogući novi zahtjevi (članak 19) riješeni, odnosno je li u pravorijeku navedeno objašnjenje zašto nisu riješeni.

Navedena lista nije zatvorena. Prilikom takve kontrole pravorijeka Sudište će, u mjeri u kojoj to odgovara okolnostima, uzeti u obzir prisilne propise prava mjesta arbitraže.²⁸ Ipak, valja naglasiti kako je za poštivanje svih tih propisa u konačnici odgovoran arbitražni sud.

1.1.3. U odnosu na posljednju točku na gornjoj listi, smatramo da bi se arbitražni sud, prije izrade pravorijeka, morao podsjetiti na određenje zadatka arbitražnog suda koje je sastavio i potpisao zajedno sa strankama (odnosno koje je, u određenim slučajevima, odobrilo Sudište²⁹). Odgovarajući članak 18(1) predviđa:

Čim zaprimi spis od tajništva, arbitražni sud će, temeljem isprava ili u prisustvu stranaka i u svjetlu njihovih zadnjih podnesaka, sastaviti ispravu kojom se utvrđuje određenje zadatka arbitražnog suda. Ta isprava sadržavat će sljedeće:

- ... (c) sažetak zahtjeva svake od stranaka te onoga što svaka od stranaka zahtijeva, s uputom o eventualnim iznosima koji se traže zahtjevom ili protuzahtjevom;
- (d) popis pitanja o kojima treba odlučiti, osim ako arbitražni sud to smatra neprimjerenim;
- ...
- (f) mjesto arbitraže; i
- (g) podatke o mjerodavnim pravilima postupka ...

Ako, na primjer, Sudište smatra da pravorijek ne rješava sve zahtjeve i pitanja³⁰ utvrđene u određenju zadatka arbitražnog suda, može, ukoliko je to potrebno, zahtijevati od arbitražnog suda izmjenu nacrtu pravorijeka kako bi se primjereno zabilježile odluke arbitražnog suda u odnosu na svaki zahtjev i pitanje.

1.2. Mjesto arbitraže

Pravo mjesta arbitraže³¹ može propisivati da pravorijek mora ispuniti određene formalnosti. Na primjer, francusko pravo³² predviđa da će

u arbitražnom pravorijeku biti navedeno:

²⁸ Vidi: Prilog II, članak 6.

²⁹ Vidi: članak 18(3).

³⁰ Čak i kada navođenje pitanja u određenju zadatka arbitražnog suda smatra neprimjerenim, arbitražni sud to ipak mora učiniti u samom pravorijeku.

³¹ Članak 14.

³² *Nouveau Code de procédure civile*, članak 1472. Ovaj je primjer izabran isključivo zato što mnoge arbitraže imaju sjedište u Francuskoj. Arbitražni sud mora utvrditi odredbe mjerodavnog prava.

- imena arbitara koji su ga donijeli;
- datum pravorijeka;
- mjesto gdje je donijet;
- prezimena, imena ili naziv stranaka, kao i njihovo prebivalište ili korporativno sjedište;
- ako je to prikladno, imena odvjetnika ili drugih osoba koje su zastupale stranke ili im pomagale.

Članak 31(1) – (3) UNCITRAL-ovog Model zakona (koji je u velikoj mjeri usvojen) sadrži slične pretpostavke:

Članak 31. Oblik i sadržaj pravorijeka

(1) Pravorijek se donosi u pismenom obliku i mora ga potpisati arbitar ili arbitri. U arbitražnom postupku s više arbitara dovoljni su potpisi većine članova arbitražnog vijeća, s time da bude naveden razlog za svaki izostavljeni potpis.

(2) U pravorijeku treba navesti razloge na kojima se temelji, osim ako su se stranke sporazumjele da se obrazloženje ne daje ili ako se radi o pravorijeku temeljem nagodbe stranaka u skladu s člankom 30.

(3) U pravorijeku treba navesti datum kad je donesen i mjesto arbitraže ... Smatrat će se da je pravorijek donesen u tom mjestu.

...

Stoga pravorijek, u odnosu na oblik, mora biti u skladu sa pravom mjesta arbitraže (a kada to pravo ništa ne propisuje, u skladu sa međunarodnom praksom³³). Kako je arbitražni sud primarno odgovoran, mora se upoznati sa svim posebnim propisima mjesta arbitraže, bilo da neophodne obavijesti dobije od stranaka ili putem vlastite istrage.³⁴ Sudište možda neće znati za određene pretpostavke o obliku ili sadržaju sadržane u pravu mjesta arbitraže, osobito ako su one rezultat tumačenja prava od strane sudova te države.

1.3. Sukladnost sa temeljnim načelima

Isto tako, državni sudovi diljem svijeta očekuju ili nalažu da arbitražni sudovi slijede određena temeljna načela, kao što je pravo stranke da je upoznata sa slučajem koji se vodi protiv nje te da u njemu može postupati. Iz pravorijeka mora jasno proizlaziti da je arbitražni sud ta načela poštivao, kao i način na koji je to činio. Temeljem članka V.1(d) Newyorške konvencije, priznanje i ovrha mogu se odbiti ako 'arbitražni postupak nije bio u skladu s ugovorom stranaka ili, ako ne postoji takav ugovor, nije bio u skladu s pravom zemlje u kojoj je obavljena arbitraža'. Osobito, smatra li arbitražni sud da se primijenjeni postupak može osporiti, mora obrazložiti što je poduzeo i je li to utjecalo na njegove konačne zaključke.

1.4. Pravorijeci i zaključci

³³ Popis pretpostavki koje se obično očekuju izložen je u W.L. Craig, W.W. Park & J. Paulsson, *International Chamber of Commerce Arbitration*, 3. izd. (Oceana, 2000) u para. 19-04, ali također uključuje i pitanja koja se, strogo uzevši, ne odnose na oblik.

³⁴ Tajništvo Sudišta će pomoći kada god to može. Naravno, sa rezultatima bilo kakve istrage arbitražnog suda stranke se moraju upoznati prije okončanja postupka.

Arbitražni sud mora razlikovati zaključke od ostalih pravorijeka.³⁵ Iz dokumenta mora jasno proizlaziti je li odluka zaključak ili pravorijek.³⁶ Arbitražni će sud možda morati pažljivo razmotriti hoće li donijeti zaključak ili pravorijek.³⁷ Općenito govoreći, pravorijek je odluka o pravima i obvezama stranaka koje su, najčešće, u ugovornom odnosu iz kojeg je proizašao spor i arbitraža. Ne odnosi se na prava i obveze stranaka koje proizlaze iz postupka koji je rezultat ugovora o arbitraži; takva će prava i obveze nužno biti predmet zaključaka.³⁸ Ima li arbitražni sud sumnji oko toga je li primjerno odlučiti zaključkom ili pravorijekom, odluku je u pravilu bolje donijeti u obliku pravorijeka.³⁹ Korisno je obrazložiti svaki zaključak, čak i kada se odnosi na pitanja postupka (razlozi se mogu ukratko navesti). Ipak, u nekim se slučajevima zahtijeva obrazloženje. Na primjer, članak 23 propisuje da privremene mjere ili mjere osiguranja moraju biti 'u obliku obrazloženog zaključka ili pravorijeka, ovisno o tome što arbitražni sud smatra primjerenim'.⁴⁰ Stoga je obrazloženje potrebno za privremene mjere ili mjere osiguranja, bez obzira na to je li mjera u obliku zaključka ili pravorijeka.

2. Mehanizam izrade pravorijeka

2.1. Vrijeme i pristup

Nacrt pravorijeka korisno je izraditi u ranoj fazi jer će se tako zabilježiti osnovni podaci, kronologija, stajalište svake od stranaka,⁴¹ i ostala nesporna pitanja. Spomenuto treba započeti ubrzo nakon što je odobreno određenje zadatka arbitražnog suda te, kako slučaj napreduje, nadopunjavati.

2.2. Dogovori koji se odnose na tročlani arbitražni sud

2.2.1. Kada se arbitražni sud sastoji od tri člana, za izradu pravorijeka u pravilu je odgovoran predsjednik. Radi li se o složenom predmetu posao se može podijeliti, iako bi jedna osoba –

---

³⁵ Neki arbitri, obično uz suglasnost stranaka, zaključke uključuju u pravorijek.

³⁶ Međutim, nacionalni sud zaključak ipak može smatrati pravorijekom: vidi *Braspetro Oil Services Company (Brasoil) v. The Management and Implementation Authority of the Great Man-Made River Project (GMRA)*, Paris Court of Appeal, 1. srpanj 1999, Rev. arb. 1999.834; (1999) XXIVa Y.B. Comm. Arb. 296.

³⁷ Vidi i: *Final Report on Interim and Partial Awards*, supra n. 22. Razlika između pravorijeka i zaključka razmatra se u brojnim radovima, kao što su: E. Schäfer, H. Verbist & C. Imhoos, *ICC Arbitration in Practice* (Kluwer Law International / Staempfli, 2005) na str. 119ff.; Y. Derains & E.A. Schwartz, *A Guide to the New ICC Rules of Arbitration*, 2. izd. (Kluwer Law International, 2005) na str. 29-32; W.L. Craig, W.W. Park & J. Paulsson, *International Chamber of Commerce Arbitration*, 3. izd. (Oceana, 2000) na str. 360-61; J. Lew, L. Mistelis & S. Kröll *Comparative International Arbitration* (Kluwer Law International, 2003) na str. 629-30; C. Liebscher, *The Healthy Award-Challenge in International Commercial Arbitration* (Kluwer Law International, 2003) na str. 123, 129, 136.

³⁸ U nekim pravnim sustavima (npr. u državama koje pripadaju *common law* pravnom krugu) zastara se smatra pitanjem procesnog prava, dok se u ostalim sustavima (osobito u državama kontinentalnoeuropskog pravnog kruga) ponekad smatra materijalnopравnim pitanjem.

³⁹ Naravno, može biti potrebno sačekati da pravorijek odobri Sudište ICC-a (iako Sudište ICC-a pokušava minimalizirati bilo kakva kašnjenja). U nekim slučajevima može biti prikladno inkorporirati odluku u kasniji pravorijek.

⁴⁰ U službenom prijevodu Arbitražnih pravila ICC-a (Arbitražna pravila Međunarodne trgovačke komore, na snazi od 1. siječnja 1998.; Hrvatski nacionalni odbor Međunarodne trgovačke komore – ICC Hrvatska; listopad 2004., HGK, Zagreb), odstupljeno je od terminologije koja se koristi u ovom radu. Tako čl. 23, u odnosu na mjere osiguranja i privremene mjere, predviđa da će svaka takva mjera biti 'u obliku *obrazložene naredbe* ili pravorijeka, ovisno o tome što arbitražni sud smatra primjerenim'. *Op. prev.*

⁴¹ Naravno, dok se ne zaprime i ne razmotre svi podnesci stranaka ne smiju se izvoditi, a još manje zabilježiti, zaključci.

obično predsjednik – trebala biti odgovorna za usklađivanje posla te dosljednost obrazloženja i rezultata. Odluku o podjeli posla valja donijeti puno prije održavanja bilo kojeg ročišta, a uvijek prije okončanja postupka. Naravno, postane li do tada razvidno da postoje ili bi mogla postojati različita mišljenja, moglo bi biti potrebno postići drugačiji dogovor.

2.2.2. Tročlani arbitražni sud također mora odlučiti hoće li se fizički nalaziti kako bi donio odluku i dovršio konačan nacrt ili to može učinkovito (imajući na umu troškove, jer fizički sastanak ili duga video konferencija povećavaju troškove arbitraže⁴²) učiniti korištenjem neke druge metode komunikacije.

2.3. Vrijeme potrebno za odlučivanje

Arbitražni se sudovi obično dogovore⁴³ da će odlučivati neposredno nakon završenog ročišta i čim su podneseni svi konačni pisani podnesci⁴⁴ te nakon što je postupak okončan.⁴⁵ Stranke će svoje argumente iznijeti do datuma koji je za to odredio arbitražni sud, a prije nego arbitražni sud počne pisati odlučujuće dijelove pravorijeka.⁴⁶ Osim toga, arbitražni sud mora paziti da ne bude nepotpunih ili neriješenih pitanja procesne naravi.⁴⁷

2.4. Dostava nacrta pravorijeka

Članak 22(2) propisuje da će arbitražni sud, po okončanju postupka, odrediti približan datum dostave nacrta pravorijeka te o tome obavijestiti Tajništvo. Tajništvo mora biti upoznato sa svim nepredviđenim situacijama ili kašnjenjima koja bi mogli utjecati na taj datum i, naravno, sa bilo kojom odgodom toga datuma. Zato je za izradu nacrta pravorijeka potrebno napraviti raspored. Navedeno je jedna od obveza koja se spominje u članku 7(5).⁴⁸ Uobičajeno je da su, za arbitražni sud, približan datum i raspored povjerljive prirode.⁴⁹ Raspored mora predvidjeti dovoljno vremena za odlučivanje (osobito kada se arbitražni sud sastoji od tri člana te ako se očekuju različita stajališta), za izradu prvog nacrta pravorijeka, za komentare na prvi nacrt, za raspravu i dogovor o konačnom nacrtu, te za njegovo dostavljanje Sudištu na kontrolu temeljem članka 27. Vremenski period ne bi smio biti dulji nego li je to apsolutno neophodno. Iako treba poštovati pravo člana na neslaganje, taj član mora paziti na raspored, koji bi, ako je potrebno, trebao omogućiti podnošenje i razmjenu različitih stajališta drugim članovima suda. Članak 25 propisuje da se pravorijek donosi većinskom odlukom, a ako nema većine, da tada pravorijek donosi predsjednik arbitražnog suda. Arbitražni sud mora odlučiti hoće li (izravno ili neizravno) uključivanje izdvojenog mišljenja u pravorijek ugroziti njegovu valjanost. Dostava nacrta pravorijeka Sudištu ne smije kasniti zbog arbitra koji je dao izdvojeno mišljenje.

---

⁴² Kao što je određeno člankom 31.

⁴³ Ponekad je razborito tako učiniti već u trenutku utvrđivanja privremenog rasporeda iz članka 18(4). Vidi slijedeći dio za članak 22(2) i potrebu za povjerljivošću.

⁴⁴ Uključujući prijepise i ostale zapisnike sa svih ročišta.

⁴⁵ Vidi: članak 22(1).

⁴⁶ Vidi: članak 22(1).

⁴⁷ Iako je navedeno izvan opsega ovoga članka, ne smije se zaboraviti da bi arbitražni sud, ako prilikom izrade pravorijeka ima opravdanih sumnji o tome ima li sve relevantne činjenice ili sumnji o položaju neke od stranaka, trebao razmotriti mogućnost ponovnog otvaranja postupka kako bi navedene sumnje riješio. To mora učiniti ako smatra da bi pravorijek u suprotnom mogao biti manjkav.

⁴⁸ Član će se stoga, ne bi li ispunio te obveze, morati pripremiti.

⁴⁹ Strankama se prethodno, ali bez obveze, može nagovijestiti rok u kojemu bi pravorijek vjerojatno mogao biti donijet, ako je arbitražni sud siguran o kojem se roku radi. Kako arbitražni sud ne može obvezati Sudište, mora se raditi o uvjetnom nagovještaju datuma.

2.5. Sudjelovanje svih članova suda

Ako je pravorijek (ili bilo koji njegov dio) izradio jedan član arbitražnog suda, tada ostali članovi moraju pažljivo pročitati i komentirati nacrt. Ne slaže li se član, u sadržajnom smislu, sa nacrtom, korisno je izraditi alternativni nacrt, čak i kada se radi o značajnom neslaganju. Mora li se pravorijek donijeti većinskom odlukom⁵⁰ (ili ga, ako nema većine, mora donijeti predsjednik), pravorijek mora uzeti u obzir razloge na kojima se temelji manjinsko stajalište te, ako je to primjereno, obrazložiti zašto je odbijeno. Tako manjina neće morati izraziti izdvojeno mišljenje. U konačnom će se nacrtu možda morati koristiti izrazi koji su prihvatljivi svima ili većini, ali oni ne smiju biti dvojbene ili dvosmisleni.

2.6. Jezici

Stranke se, sukladno članku 16, mogu dogovoriti o jeziku ili jezicima arbitražnog postupka ili će ih, ako se stranke o tome ne dogovore, odrediti arbitražni sud. Dogovor ili odluka obično su također zabilježeni u određenju zadatka arbitražnog suda. Koristi li se više od jednog jezika, treba odlučiti na kojem će jeziku biti izrađen pravorijek. Ponavljamo, stranke se mogu dogovoriti o jeziku, ali ako se ne dogovore, tada arbitražni sud, nakon što je svakoj stranki dao mogućnost iznošenja svojih argumenata,⁵¹ mora odlučiti koji će se jezik koristiti za izradu pravorijeka. Ako stranke zatraže (te ako se arbitražni sud složi) da pravorijek bude napravljen na više od jednog jezika, arbitražni sud mora navesti koji će jezik biti odlučujući za pravorijek.

2.7. Povjerljivost nacrta

Radni nacrt ili nacrti pravorijeka moraju biti razmijenjeni isključivo u okviru arbitražnog suda te ih se mora smatrati apsolutno povjerljivima.⁵² Stranke ih nikada ne smiju vidjeti niti im se oni smiju poslati, kao niti bilo kojem od njihovih zastupnika, ili bilo kojem svjedoku ili vještaku (uključujući vještaka kojega je imenovao arbitražni sud). Tajništvu treba poslati samo onaj nacrt u odnosu na koji se arbitražni sud dogovorio da će ga dostaviti Sudištu na kontrolu.⁵³ Zabrana cirkulacije nacrta jednako se primjenjuje u odnosu na neslaganja unutar suda i izdvojena gledišta i mišljenja. Izdvojeno gledište ili mišljenje, ili razloge na kojima se temelje, arbitražni sud ili bilo koji od njegovih članova nikada ne smiju priopćiti niti jednoj stranci. Bude li takva komunikacija dozvoljena, provest će ju Tajništvo.

3. Opća pitanja o izradi pravorijeka

3.1. Potrebe stranaka

Prilikom izrade pravorijeka, arbitražni sud mora imati na umu osobe koje će ga čitati. Pritom su najvažnije stranke. Pravorijek je namijenjen njima. One su ugovorile arbitražu. Pravorijek je rezultat tog ugovora odnosno odnosa ili okolnosti koje su dovele do arbitraže. Stranke će ga se morati pridržavati i izvršiti ga. Stranka će se za priznanje ili ovrhu možda morati obratiti državnom sudu. Ipak, većina pravorijeka koje su donijeli arbitri imenovani u skladu sa

⁵⁰ Vidi gore. Kao što je spomenuto, većina možda neće uključivati predsjednika.

⁵¹ Navedeno će se primjenjivati i kada se stranke ne dogovore o jeziku arbitražnog postupka.

⁵² Upućivanje nacrta treba urediti na način da se očuva povjerljivost, osobito prilikom korištenja e-maila ili drugih elektroničkih sredstava. Za ulogu administrativne tajnice, vidi dio 7. Uvoda gore.

⁵³ Kada je nacrt pravorijeka dostavljen, Tajništvo Sudišta smije dati samo savjet koji se odnosi na *oblik*.

pravilima ICC-a izvršavaju se dobrovoljno. Arbitražni bi sud morao olakšati dobrovoljno izvršenje donoseći pravorijek koji jasno i uvjerljivo objašnjava kako i zašto je došao do svojih zaključaka. Pravorijek također mora jasno i jednostavno navesti ishod, tako da u odnosu na njega ne postoji sumnja. To treba učiniti u odvojenom dijelu – izreci pravorijeka.

3.2. Jasnoća, točnost, sažetost i jednostavnost korištenja

Pravorijek prije svega mora biti sažet i mora se ograničiti na pitanja o kojima treba odlučiti kako bi se došlo do konačnih zaključaka. Kada god je to moguće, pravorijek mora koristiti jednostavan, ali točan jezik i pojmove, te mora izbjegavati pravnu ili tehničku terminologiju koja bi se mogla teško shvatiti (ili prevesti).⁵⁴ Prilikom korištenja riječi, fraza i pojmova, te pri izražavanju obrazloženja, treba biti dosljedan. Valja izbjegavati ponavljanja. Obrazlaganje istih pitanja na različite načine može biti zbunjujuće i voditi ka dvojbi ili dvosmislenosti. Svi odlomci moraju biti numerirani; dijelovi moraju imati naslove ili zaglavlja; sadržaj (ili indeks) je koristan ako se pravorijekom odlučuje o brojnim pitanjima i ako je opsežan; u mjeri u kojoj je to izvedivo, pravorijek ne bi smio biti nezgrapan dokument.

3.3. Neka druga pitanja

Pravorijeci se uglavnom pišu u depersonaliziranoj formi ('arbitražni sud [arbitar] nalazi ...'; 'arbitražni sud [arbitar] odlučuje ...'). Pravorijek ne smije biti napisan kako bi korist od njega imao arbitražni sud. Očito je da ne smije biti vježba samo-opravljanja u kojoj arbitražni sud, na vlastito zadovoljstvo, pokazuje da je prevladao svoja unutarnja previranja. On u svojoj biti ne smije postati rasprava u kojoj se bilježe različiti argumenti izneseni tijekom odlučivanja arbitražnog suda (osim ako to nije nužno za rješavanje stranačkih zahtjeva i pitanja).

3.4. Prilaganje dokumenata

Opće je pravilo da arbitražni sud mora izbjeći prilaganje dokumenata pravorijeku. Na dokumente se ne smije upućivati.⁵⁵ Ako je u pravorijeku dano odgovarajuće objašnjenje, može biti dozvoljeno priložiti, na primjer, tablicu ili raspored koji je arbitražni sud pripremio radi evaluacije određenih zahtjeva. Ipak, ti dokumenti fizički moraju postati dio pravorijeka⁵⁶ i arbitražni ih sud mora potpisati kao dio pravorijeka. Tako neće biti sumnje da su formalno ugrađeni u pravorijek. Pravorijek u potpunosti mora biti samostalan dokument. Stoga važni uvjeti ugovora o arbitraži i bilo koji drugi važni dokumenti moraju u cijelosti biti navedeni u pravorijeku.⁵⁷

3.5. Rasprave i odluke koje nisu od važnosti

Također treba voditi računa o tome da se ne raspravlja o pitanjima koja, iako su sama po sebi zanimljiva, nisu od važnosti za pravorijek u cijelosti. Stoga se arbitražni sud mora oduprijeti iskušenju da izražava mišljenja o činjeničnim ili pravnim pitanjima o kojima ne mora odlučiti kako bi došao do konačnih zaključaka. Iako su takva mišljenja ili rasprave u biti samo savjetodavne prirode, mogla bi se iskoristiti kako bi se bacila sumnja na primarne odluke i razloge. Ipak, može se desiti da arbitražni sud primi na znanje da same stranke (a ne njihovi pravni ili drugi zastupnici) žele znati stajališta arbitražnog suda o činjeničnim ili pravnim

⁵⁴ Očigledno, točne riječi i terminologiju treba upotrijebiti radi li se o predmetu tehničke naravi.

⁵⁵ Npr. putem bilješki.

⁵⁶ Npr. uvezivanjem dokumenata sa glavnim dijelom pravorijeka.

⁵⁷ Iznimno, kako bi bilo jasno da se radi o konačnom pravorijeku, može biti potrebno priložiti raniji pravorijek.

pitanjima o kojima se, u strogom smislu, ne odlučuje. Općenito govoreći, arbitražni sud nema obvezu ispuniti takva stranačka očekivanja (a još manje očekivanja njihovih savjetnika). Odluči li arbitražni sud uključiti takvu raspravu i mišljenja o tim pitanjima u pravorijek, mora se pobrinuti da se ona ne mogu koristiti kako bi se narušilo središnje obrazloženje, te takve dijelove pravorijeka jasno odvojiti od dijelova koji sadrže srž obrazloženja i od odluka koje su obvezujuće.

3.6. Uloga državnih sudova i ostalih osoba

Ostale osobe također mogu pročitati pravorijek. Stoga dokument ne smije biti napisan kako bi korist od njega imale samo stranke arbitražnog postupka. Iako, za razliku od odluke državnog suda, arbitražni pravorijek nije javni dokument, državni će ga sud možda morati izvršiti. Stoga pravorijek mora biti dovoljno jasan kako bi se mogao razumjeti i izvršiti bez poteškoća prilikom utvrđivanja njegova značenja ili učinka. Osim toga, arbitražnom sudu mogu biti poznate i druge osobe na koje bi pravorijek iznimno mogao utjecati, kao što su osiguravatelji, osnivači ili pod-ugovarači koji bi, ako je podnesena tužba i ako je u drugim postupcima utvrđena njihova odgovornost, tada mogli biti obvezni platiti iznos dosuđen u arbitraži. Ipak, arbitražni sud ne smije pisati pravorijek imajući na umu njihove interese, jer oni nisu stranke arbitražnog postupka. Temeljno načelo jest da su samo stranke arbitražnog postupka vezane odlukama arbitražnog suda i to načelo treba poštovati. Stoga pravorijek ne smije obuhvatiti ništa što se ne može opravdati kao nužno za rješenje spora koji je upućen na arbitražu. Ipak, poželjno je iskazati ili proširiti obrazloženje kako druga osoba, kojoj bi stranka opravdano mogla predočiti pravorijek, ne bi imala poteškoće prilikom njegova razumijevanja.

4. Pravorijek

4.1. Preliminarno pitanje: status pravorijeka – konačni pravorijek ili ne?

U pravorijeku se na samom početku mora navesti je li konačni pravorijek ili nije. Ako nije konačni tada se mora jasno navesti predmet spora, i to pozivanjem na zahtjeve ili pitanja iz određenja zadatka arbitražnog suda (kao i navođenjem koji će zahtjevi ili pitanja biti, ili koji bi mogli biti, predmet daljnjeg ili konačnog pravorijeka). U nekim je pravnim sustavima uobičajeno da je pravorijek konačni u odnosu na sva pitanja osim troškova.⁵⁸ Takav pravorijek nije konačni i ne treba ga kao takvoga opisivati. Osim toga, u arbitražama pri ICC-u nije uobičajeno da su troškovi arbitraže predmet daljnjeg – a time i konačnog – pravorijeka (o troškovima se raspravlja u daljnjem tekstu⁵⁹).

4.2. Struktura: osnovni podaci

Pravorijek mora imati jasnu i dosljednu strukturu. Pravorijeci moraju sadržavati, obično na početku, sažetak određenih osnovnih podataka:

- ime (imena) arbitra (arbitara);
- način na koji je arbitražni sud imenovan;
- imena i adrese stranaka (uključujući broj pod kojim je pravna osoba registrirana (npr. matični broj subjekta, *op. prev.*)), te njihovih pravnih ili drugih zastupnika;
- kako je spor nastao (i shodno tome, zašto se traži arbitražni pravorijek);

⁵⁸ Ponekad su također isključene i kamate.

⁵⁹ Vidi dijelove 5.12. i 6.2. dolje.

- uvjete iz ugovora o arbitraži (i sve izmjene) – njih je najbolje navesti u cijelosti⁶⁰ jer se na njima temelji nadležnost arbitražnog suda;
- svaku odluku koju Sudište donese temeljem članka 6(2), osobito kada arbitražni sud, na bilo koji način, mora odlučiti o bilo kojem vidu svoje vlastite nadležnosti;
- mjesto arbitraže, zajedno sa obrazloženjem kako je izabrano;⁶¹
- pravo ili pravna pravila mjerodavna za bit spora te jesu li se o njima sporazumjele stranke⁶² ili je o tome odlučio arbitražni sud⁶³ (u posljednjem slučaju pravorijek mora navesti razloge koje je arbitražni sud smatrao prikladnima);
- datum od kojega određenje zadatka arbitražnog suda proizvodi učinke (kasniji od dva moguća datuma iz članka 24(1)⁶⁴);
- svako produljenje roka za donošenje pravorijeka koje je odobrilo Sudište, kada je izvjesno da će se pravorijek donijeti⁶⁵ nakon proteka šest mjeseci od datuma određenja zadatka arbitražnog suda⁶⁶ (kako bi bilo vidljivo da je pravorijek valjano donesen prije tog datuma);
- pravila postupka dogovorena sukladno članku 18(1)(g) ili određena od strane arbitražnog suda;⁶⁷
- jezik ili jezike arbitraže (te sva odstupanja i razloge za svako takvo odstupanje);
- osnovnu kronologiju spora i postupka, tj. vrlo kratak opis⁶⁸ glavnih koraka, kako prije tako i nakon⁶⁹ određenja zadatka arbitražnog suda⁷⁰ (uključujući tužbu, odgovor na tužbu i sve protutužbe, itd.);
- korake koje je arbitražni sud, u skladu sa pravilima postupka, poduzeo kako bi utvrdio činjenice slučaja;⁷¹
- datume svih ročišta radi izvođenja dokaza ili drugih ročišta i prijašnjih pravorijeka;
- datum okončanja postupka.⁷²

4.3. Svrha sažetka podataka

Takav sažetak arbitražni sud mora izraditi tako da, u najvećoj mogućoj mjeri, bude nesporan. Treba navesti osnovu na kojoj se činjenice iz sažetka temelje (npr. činjenice o kojima postoji dogovor, nesporne činjenice i dokazi). Ako je, primjerice, sukladno članku 20(4) imenovan vještak, tada treba navesti okolnosti tog imenovanja i podnošenje izvještaja vještaka. Također, može se pokazati nužnim ili poželjnim zabilježiti odluke o određenim procesnim prigovorima, uz upućivanje, ako je to neophodno, na Pravila ICC-a ili druga mjerodavna pravila postupka. Smisao navođenja takve kronologije jest osiguranje da će pravorijek sadržavati stajalište arbitražnog suda ako bi ikada bilo prigovoreno da, na primjer (kao što je predviđeno člankom

⁶⁰ Vidi i dio 3.3. gore.

⁶¹ Kao što je propisano člankom 25(3), vidi gore. Vidi i članak 14. U pravorijeku će se stoga morati navesti dijelovi određenja zadatka arbitražnog suda.

⁶² Vidi: članak 17(1).

⁶³ Vidi: članak 17(2).

⁶⁴ Radi se o zadnjem od raznih mogućih datuma od kojega se računa vrijeme donošenja pravorijeka. Tajništvo će o datumu obavijestiti arbitražni sud.

⁶⁵ Za taj datum, vidi: članak 24

⁶⁶ Vidi: članak 24(1).

⁶⁷ U bilo kojem stadiju – bilo u tom trenutku ili nakon toga.

⁶⁸ Zato što je cjeloviti opis dokumentiran na drugim mjestima u spisu arbitražnog suda, Tajništva i stranaka.

⁶⁹ Kronološki prikaz može započeti sa privremenim rasporedom utvrđenim člankom 18(4), te svim izmjenama koje su u odnosu na njega učinjene. O svim izmjenama treba formalno obavijestiti – vidi članak 18(4).

⁷⁰ Pojednosti koje su relevantne samo za pitanje troškova mogu se ostaviti za dio koji se bavi tom temom.

⁷¹ Kao što je predviđeno člankom 20(1).

⁷² U skladu sa člankom 22(1).

V.1(d) Newyorške konvencije) 'arbitražni postupak nije bio u skladu s ugovorom stranaka ili, ako ne postoji takav ugovor, nije bio u skladu s pravom zemlje u kojoj je obavljena arbitraža'.

4.4. Zahtjevi i pitanja

Pravorijek također mora navesti spor i njegovu prirodu. To treba učiniti koristeći zahtjeve svake od stranaka kako su navedene u određenju zadatka arbitražnog suda⁷³ i sve popise pitanja koji su u određenju zadatka arbitražnog suda uključeni.⁷⁴ Kako ti zahtjevi određuju (ili redefiniiraju) spor i pitanja o kojima arbitražni sud mora odlučiti, prema potrebi ih se mora ažurirati. Ako u određenju zadatka arbitražnog suda nema popisa pitanja ili ako je on općenit, tada arbitražni sud treba utvrditi pitanja za koja smatra da o njima mora odlučiti. Kao što je već ranije spomenuto, Sudište će prilikom kontrole pravorijeka temeljem članka 27, ispitati je li arbitražni sud učinio sve što se od njega očekivalo te je li prekoračio granice svog mandata. Pritom će veliku pažnju posvetiti određenju zadatka arbitražnog suda.

Stoga je, za potrebe kontrole pravorijeka od strane Sudišta, nužno da nacrt pravorijeka sadrži:

- sve izmjene zahtjeva ili pitanja i kada i kako su učinjeni;⁷⁵
- nove zahtjeve ili protuzahjeve koje je odobrio arbitražni sud sukladno članku 19;
- svako napuštanje, povlačenje, izmjenu ili odricanje⁷⁶ od bilo kojeg zahtjeva ili protuzahjeva⁷⁷, zajedno sa pojedinostima;⁷⁸
- odluke arbitražnog suda koje utječu na zahtjev (kao što su odbacivanje zahtjeva ili neizvođenje dokaza saslušanjem ili podnescima o dokazima);
- što svaka od stranaka u konačnici zahtjeva.

Tako će arbitražni sud, u odnosu na odluke koje će donijeti, čitatelju dati svoj program rada te ne bi smjelo biti sumnje o njegovu mandatu.⁷⁹

5. Srž pravorijeka

5.1. Ciljevi

Pravorijekom se nadalje mora pripremiti teren za odluke arbitražnog suda i razloge na kojima se te odluke temelje. Neki najprije rasprave pitanja i tako dolaze do zaključaka. Neki prvo navedu konačne zaključke arbitražnog suda pa tek tada razloge. Oba su pristupa (ili čak njihova kombinacija) prihvatljivi.⁸⁰ Koji god put izabere, arbitražni se sud svejedno mora pobrinuti da su u pravorijeku:

- potpuno i konačno riješeni zahtjevi i sva pitanja koja iz njih proizlaze; te

---

⁷³ Članak 18(1)(c).

⁷⁴ Članak 18(1)(d).

⁷⁵ Ako je to prezahtjevno, treba navesti konačan tekst.

⁷⁶ Vidi: članak 33.

⁷⁷ Prema Pravilima ICC-a, 'zahtjevi' uključuju i odgovor na tužbu.

⁷⁸ Navedeno je osobito važno ako stranačke namjere nisu bile jasno izražene.

⁷⁹ Zahtjevi i ono što su stranke njima prethodno tražile mogu biti važni za odluke o troškovima, pa pravorijek mora zabilježiti njihovu kronologiju.

⁸⁰ Izbor je često rezultat slijeđenja prakse državnog suda onog pravnog sustava sa kojim je upoznata osoba koja piše pravorijek.

- za svaki relevantan zaključak, jasno i bez sumnje navedeni razlozi arbitražnog suda.

5.2. Razlozi

5.2.1. Potrebno je ponovno naglasiti kako članak 25 predviđa da će 'pravorijek biti obrazložen', tj. da će navesti razloge koji su za pravorijek ključni, a ne razloge za prihvaćanje ili ne prihvaćanje onih pitanja koja nisu bitna za pravorijek.⁸¹

5.2.2. Opseg u kojemu se razlozi navode varira.⁸² Ako će državni sud ikada morati preispitati pravorijek, na primjer zbog priznanja ili poništaja, može se očekivati da će biti manje kritičan ako obrazloženje prati strukturu koja mu je poznata. Ipak, pravorijek se ne može pisati samo zato da bi se zadovoljio neki državni sud, kao niti pod pretpostavkom da će se pravorijek, ili njegovo priznanje ili ovrha, osporiti. Kako bi moglo utvrditi prave razloge odluke, Sudište će prilikom kontrole pravorijeka nastojati shvatiti logiku obrazloženja. Ako u tom smislu ne bude zadovoljno, takav manjak može tretirati kao pitanje oblika na koje može utjecati uskraćivanjem odobrenja – vidi članak 27.

5.2.3. Tijekom cijele rasprave i obrazloženja, arbitražni sud mora paziti da u pravorijeku navede konačne zahtjeve svake od stranaka te ono što stranke time traže.⁸³ Korisno je tražiti od svake stranke da navede što točno smatra da mora biti uključeno u izreku pravorijeka. Tako će arbitražni sud izbjeći opisivanje zahtjeva upućivanjem na bilo koje konačne pisane podneske (npr. nakon zaključenja bilo kojeg ročišta). Ako je slučaj jednostavan i nema takvih podnesaka, već se održava usmena rasprava, arbitražni sud prije okončanja ročišta mora u nazočnosti stranaka sažeti njihova stajališta, te ih uključiti u sažetak pravorijeka. Arbitražni sud mora paziti da odluke temelji samo na činjenicama i pravu koje su mu iznijele stranke ili koje je (kada je to dozvoljeno) sam utvrdio, i u odnosu na koje su stranke imale odgovarajuću mogućnost da ih ospore.

5.2.4. U pravorijeku se uvijek moraju jasno razlikovati tvrdnje stranaka i nalazi arbitražnog suda. Stoga se prilikom navođenja nalaza ili zaključaka arbitražnog suda, u pravorijeku mora izbjeći ponavljanje tvrdnji stranaka.

5.3. Napomene o redoslijedu

Uobičajeno je najprije navesti sva ključna pitanja kako bi analiza slučaja od strane stranaka i arbitražnog suda bila jasno izložena.⁸⁴ Neka će se pitanja morati postaviti kao potencijalne alternative koje ovise o ranijim zaključcima, na primjer: 'Ako je odgovor na pitanje 1 pozitivan, tada se postavljaju slijedeća pitanja: ...; ali ako je odgovor na pitanje 1 negativan, tada je slijedeće pitanje koje se postavlja: ...'.⁸⁵ U složenom slučaju može biti prikladno svaki zahtjev ili grupu vezanih zahtjeva obraditi odvojeno te, prije nego se li prijeđe na slijedeći zahtjev ili grupu vezanih zahtjeva, navesti zaključke arbitražnog suda u odnosu na svaki od

---

⁸¹ Moguće je da pravo mjesta arbitraže propisuje kako se moraju navesti razlozi o pitanjima koja su raspravljena ili uzeta u obzir, ali koja nisu neophodna za donošenje konačne odluke.

⁸² Na njega može utjecati praksa državnih sudova koji bi mogli (ili jesu) ispitati pravorijek, npr. u slučaju pobijanja pravorijeka.

⁸³ Također vidi: članak 4 i članak 5.

⁸⁴ Osim, možda, kada tužba ili odgovor na tužbu ovise o tumačenju ugovora ili prava ili drugog odlučujućeg pitanja, pa je nužno provesti analizu ostatka slučaja.

⁸⁵ Za daljnju raspravu o alternativnim pitanjima, vidi dio 5.7. dolje.

njih. U jednostavnom slučaju u pravorijeku će se naizmjenice navesti i razmotriti sve činjenice, pravo i tvrdnje svake od stranaka.

5.4. Činjenice

Svaki će arbitražni sud odlučiti hoće li u pravorijeku prvo razmotriti pravo ili činjenice (ili će raspravu o njima kombinirati). Koji god pristup arbitražni sud usvoji, prilikom navođenja činjenica temeljem kojih postupa, u pravorijeku mora jasno navesti koje činjenice nisu ili jesu bile sporne te koje su činjenice bile upitne pa ih je utvrdio arbitražni sud. Činjenice koje nisu relevantne za odluku ne bi smjele biti uključene ili raspravljene, osim ako je to nužno kako bi se obrazložilo zašto arbitražni sud smatra da je određena činjenica dokazana. Stoga arbitražni sud mora izbjeći navođenje svake činjenice koja je nesporna ili dokazana (npr. upućivanjem na sve dokumente ili nabranjem izjava svjedoka o činjenicama ili mišljenja vještaka), osim ako se možda kasnije u obrazloženju ustanove posebne nesporne ili dokazane činjenice koje su relevantne za taj dio obrazloženja. Ako je činjenica sporna, arbitražni sud prije navođenja vlastitih zaključaka mora ukratko navesti stajališta svake od stranaka. Kada je to potrebno, mora navesti pravila o dokazima koja je primijenio. Odluku o činjenici nije nužno iscrpno obrazložiti. Dovoljno je, nakon kratkog objašnjenja, navesti: 'Arbitražni sud smatra da je dokazano da je na sastanku održanom 1. travnja gosp. A rekao da prihvaća izmjenu, jer je navedeno u skladu sa kasnijim pismima koja su poslali i on i gosp. B., kao što su pisma od 14., 17. i 30. travnja.'. Prednost se ipak može dati uključivanju relevantnih činjenica u pravno obrazloženje, pogotovo ako su činjenice u manjoj mjeri sporne ili uopće nisu sporne. Učini li se tako, tada treba paziti da se upućuje samo na dokaze koji su relevantni za obrazloženje.

5.5. Pravo

Ako se stranke ne slažu o pravnim pravilima koja treba primijeniti na bit spora ili o tumačenju ugovora, tada u pravorijeku treba navesti stajališta svake stranke, i to prije nego li se o njima raspravi i dođe do obrazloženih zaključaka. Arbitražni sud mora paziti da se svaka rasprava o pravu odnosi na pravna pravila⁸⁶ mjerodavna za bit spora. Raspravlja li se o mogućoj primjeni drugih pravnih pravila, tada jasno treba obrazložiti važnost te rasprave. Ponavljamo, nije niti nužno niti poželjno u pravorijeku raspravljati o pravnim pitanjima koja nisu relevantna.

5.6. Primjena prava na činjenice

5.6.1. Konkretno odluke arbitražnog suda rezultat su obrazložene primjene relevantnih pravnih načela na činjenice. One će obično biti izražene kao odgovori na pitanja i pokazati će kako je riješen spor.

5.6.2. U svim, osim najjednostavnijim slučajevima, konačni zaključci arbitražnog suda moraju biti sažeti, te moraju dati odgovore na pitanja postavljena u njihovom konačnom obliku, te na spor u cjelini. Dobro je povratno uputiti na relevantne dijelove u kojima su navedene činjenice, pravo, ugovorne odredbe i obrazloženje. Navedeno služi kako bi se osiguralo da je pravorijek potpun i dosljedan.

5.7. Alternativna pitanja

---

⁸⁶ Tj. kako se termin koristi u članku 17.

Alternativna pitanja, bilo da se odnose na činjenice ili pravo, mogu prouzrokovati poteškoće. Neki državni sudovi razmatraju i zauzimaju stajališta o alternativnim pitanjima. Kako protiv pravorijeka, općenito govoreći, nema žalbe niti pravnog sredstva,⁸⁷ arbitražni sud prilikom pisanja pravorijeka obično neće razmatrati stajalište koje bi zauzeo kada bi odluka o pravu ili činjenici bila pogrešna. Naročito valja izbjegavati raspravu o posljedicama alternativne verzije činjenica ili alternativnog stajališta. Postoji nekoliko iznimaka. Ponekad može biti poželjno izraziti alternativno stajalište kako bi se stranka uvjerila da ne bi uspjela čak i ako bi zaključak arbitražnog suda o primarnom stajalištu bio pogrešan. Shodno navedenom, ako je odlučeno da zahtjev nije dopušten (zato što je vremenski ograničen ili prelazi okvire određenja zadatka arbitražnog suda), arbitražni sud svejedno može smatrati da je, ako su mu o tome u potpunosti izloženi argumenti, primjereno navesti kako bi odlučio o biti spora (da je zahtjev bio dopušten).

5.8. Izdvojena mišljenja

Ako se član arbitražnog suda ne slaže sa bilo kojim ključnim dijelom obrazloženja ili sa zaključcima pravorijeka, te ako taj član zatraži da se njegovo neslaganje navede u pravorijeku, bilo u obliku izdvojenog mišljenja ili ne,⁸⁸ drugi članovi arbitražnog suda ili predsjednik⁸⁹ najprije moraju odlučiti može li pravorijek uzeti u obzir njegovo obrazloženje (ili zaključke) a da se pritom ne dovede u pitanje valjanost pravorijeka.⁹⁰ Može li se to učiniti, tada većina (ili predsjednik) mogu jasno navesti svoje razloge, pa su pravorijekom obuhvaćene razlike u stajalištima.⁹¹

5.9. Opravdanje izračuna

Praksa Sudišta jest da pravorijek mora sadržavati razloge za izračun svih iznosa o kojima je arbitražni sud odlučio (uključujući, naravno, i dosuđeni iznos). Stoga arbitražni sud mora navesti razloge za izračun svih iznosa. Prilikom procjene iznosa novca kojeg treba platiti, ponekad će taj iznos biti moguće odrediti samo okvirno ili će iznos predstavljati tek najbolju moguću odluku koju je arbitražni sud mogao donijeti. Ipak, sud mora navesti obrazloženje.⁹² Ako se do iznosa došlo primjenom nekog dogovorenog načela ili pristupa, tada treba navesti to načelo ili pristup. Slično, ako postoji dogovor u odnosu na neke, ali ne i sve, sastavne elemente izračuna, u pravorijeku se jasno mora navesti što je dogovoreno a što predstavlja najbolju moguću odluku koju je arbitražni sud mogao donijeti. Arbitražni sud međutim ne smije navesti da je svaka odluka donijeta *ex aequo et bono*, osim ako mu u skladu sa člankom 17(3) nije dana ovlast da djeluje *ex aequo et bono* (ili kao *amiable compositeur*).⁹³

5.10. Porezi

---

⁸⁷ Članak 28(6) predviđa da su se stranke odrekle prava na bilo koji oblik pravnog sredstva protiv pravorijeka u mjeri u kojoj je takvo odricanje valjano.

⁸⁸ Ime člana koji se ne slaže obično nije navedeno.

⁸⁹ Kada pravorijek piše sam predsjednik.

⁹⁰ Vidi npr. *Final Report on Dissenting and Separate Opinions*, supra n. 16.

⁹¹ Ponekad član koji ima drugačije mišljenje tada ne traži da se njegovo mišljenje izdvoji.

⁹² Mjerodavno pravo može dozvoljavati odlučivanje *ex aequo et bono*, tj. bez, obično nužnog, navođenja opravdanja troškova. U tom slučaju, u obrazloženju pravorijeka treba uputiti na pravo koje dozvoljava donošenje pravorijeka na toj osnovi.

⁹³ U nekim pravnim sustavima, pravo predviđa da procjena štete ili iznos naknade od strane sudaca i arbitara ne mora biti u skladu sa mjerodavnim pravom, čak i ako se stranke izričito nisu sporazumjele da bi arbitražni sud trebao imati takve ovlasti.

Ako se između stranaka postavilo pitanje odgovornosti za porez, arbitražni sud mora utvrditi postoji li takva odgovornost. U pravorijeku se mora jasno naznačiti uključuje li ili isključuje bilo koji dosuđeni iznos, i u kojoj mjeri, bilo koji iznos koji se mora platiti s osnove poreza.⁹⁴

5.11. Kamate

Prije okončanja postupka arbitražni sud također mora utvrditi mogu li se prema mjerodavnom pravu⁹⁵ dosuditi kamate, i ako mogu, sva ograničenja koja se odnose na odluku o kamatama (npr. mogu li se dosuditi složene kamate i/ili može li se odlučiti o kamatama koje teku od datuma donošenja pravorijeka do isplate⁹⁶). Arbitražni sud mora – ako stranke to već nisu učinile – svakoj od stranaka dati odgovarajuću mogućnost očitovanja o kamatnim stopama, datumima i razdobljima koje arbitražni sud razmatra. U nacrtu pravorijeka mora se navesti ili kamatna stopa (odnosno kamatne stope)⁹⁷ i datum od kojega kamate počinju teći, ili odluka arbitražnog suda o iznosu kamata koje se do određenog datuma moraju platiti primjenom relevantnih kamatnih stopa i razdoblja, te relevantna kamatna stopa (odnosno kamatne stope) za razdoblje nakon toga datuma. Potonji način prikladniji je kada postoji više odluka o zahtjevima, te kada se na svaku primjenjuje različita stopa ili datum (ili oboje). Pravorijek će tada biti jasan u odnosu na kamate koje se moraju isplatiti. Pritom sve odluke o stopama, datumima i razdobljima treba obrazložiti.

5.12. Troškovi: postupak

Jednako tako, arbitražni sud mora dobiti zahtjeve stranaka u odnosu na troškove arbitraže, kako su oni opisani člankom 31. To ne uključuje samo argumente o raspodjeli⁹⁸ već i o iznosima koji se potražuju kao 'razumni odvjetnički i ostali troškovi'. Arbitražni sud svakoj stranci mora dati mogućnost da se očituje o izjavama koje je o svojim troškovima dala suprotna stranka. Na primjer, arbitražni sud može tražiti da svaka stranka dostavi pisani podnesak (te, ako je to primjereno, odgovor na podnesak). Njihovo se podnošenje obično traži ubrzo nakon posljednjeg ročišta (te prije okončanja postupka⁹⁹), jer do tada stranka najvjerojatnije neće znati koji će iznos troškova potraživati. Arbitražni će sud možda morati pojasniti na koji način (i do koje mjere) stranka mora dokazati iznos troškova koje želi nadoknaditi.

5.13. Odluke o troškovima i njihovoj raspodjeli

---

⁹⁴ Kao što je porez na dodanu vrijednost.

⁹⁵ Ponekad je mjerodavno ono pravo koje je mjerodavno za bit spora; ponekad je mjerodavno pravo mjesta arbitraže. U nekim pravim sustavima, arbitražni sud ne smije dosuditi kamate ako u odnosu na njih formalno nije postavljen zahtjev, dok je u drugim sustavima arbitražnom sudu to zakonski dozvoljeno. U nekim pravnim sustavima arbitražni sud ne smije izračunati iznos, već samo načelno odlučiti o relevantnim datumima i stopi ili stopama. O pitanju kamata vidi: J.O. Rodner, 'The Applicable Interest Rate in International Arbitration' (2004) 15:1 ICC ICArb. Bull. 43; L. Hammoud & M. Secomb, 'Interest in ICC Arbitral Awards: Introduction and Commentary' (2004) 15:1 ICC ICArb. Bull. 53; 'Extracts from ICC Arbitral Awards dealing with Interest' (2004) 15:1 ICC ICArb. Bull. 63.

⁹⁶ Arbitražni sud mora paziti da, osim ako za to nema jasno ovlaštenje, ne dosuđuje složene kamate.

⁹⁷ Na primjer, da stranka nije morala posuditi novac, primijenila bi se (ili bi se mogla primijeniti) niža kamatna stopa.

⁹⁸ Kada raspodjela može ovisiti o odlukama o biti spora, a osobito kada se radi o brojnim i složenim zahtjevima, stranke se neće moći očitovati dok im ne bude dostavljen pravorijek koji sadrži odluke.

⁹⁹ Ako se to dovoljno jasno napomene, postupak je moguće okončati u odnosu na sva pitanja osim ona koja se odnose na troškove.

5.13.1. Konačnim se pravorijekom¹⁰⁰ mora odlučiti o troškovima arbitraže i njihovoj raspodjeli. Kao i kod kamata, pitanja koja se odnose na troškove obično je bolje obraditi u posebnom dijelu pravorijeka. Članak 31. odnosi se na troškove. Prema Pravilima, 'troškovi arbitraže' sastoje se od tri glavna elementa.

5.13.2. Prvo, postoje administrativni troškovi ICC-a te nagrade i troškovi arbitara. Iznose troškova u ovoj kategoriji određuje Sudište, a ne arbitražni sud. Kada nacrt pravorijeka odobri Sudište, Tajništvo će arbitražnom sudu dostaviti iznose koje valja uvrstiti u pravorijek.

5.13.3. Drugo, postoje 'razumni odvjetnički i ostali troškovi koje su stranke imale u arbitraži'. Ovdje arbitražni sud mora odlučiti ne samo o raspodjeli već i iznosu tih troškova. Stoga u odnosu na troškove u drugoj kategoriji, odluke o dosuđenim iznosima treba obrazložiti. Arbitražni sud prilikom obrazlaganja mora biti posebno pažljiv ako su iznosi koje u odnosu na odvjetničke troškove ili ostale troškove zahtjeva jedna stranka bitno viši od iznosa koje za usporedive usluge zahtjeva druga stranka.

5.13.4. Treće, također mogu postojati nagrade i troškovi svih vještaka koje je imenovao arbitražni sud. Arbitražni sud mora odlučiti ne samo o iznosu takvih nagrada i troškova koji čine dio troškova arbitraže, već i o njihovoj raspodjeli.

5.13.5. Što se tiče raspodjele, arbitražni sud mora u odnosu na svaku od kategorija troškova odlučiti koja stranka takve troškove mora snositi ili kako će se troškovi raspodijeliti između stranaka. Raspodjela se može izraziti u dijelovima (npr. korištenjem postotaka) ili u iznosu. Sa stajališta prakse, smatra se da članak 31. arbitražnom sudu daje određeni stupanj diskrecije prilikom raspodjele troškova (u sve tri kategorije), ali da se u pravorijeku moraju navesti dovoljno dobri razlozi koji opravdavaju vršenje takve diskrecije. Tako će se u obrazloženju objasniti ako, na primjer, postoji razlika između odluke arbitražnog suda o raspodjeli administrativnih troškova ICC-a i nagrada i troškova arbitara te raspodjeli ostalih troškova. U slijedećem dijelu navodimo neke obrasce koji se u odnosu na troškove mogu koristiti u izreci pravorijeka. Oni pokazuju kako postupiti u slučaju plaćanja predujma na troškove.

5.14. Provjera iznosa, izračuna i pisanja

Prije dostave nacrta Sudištu, svi iznosi i izračuni moraju se dvostruko provjeriti (u odnosu na osnovni iznos, kamate, odgovornost za plaćanje poreza, kao što su porez na dodanu vrijednost i iznos troškova). Također valja provjeriti kako ne bi bilo pisarskih i tipografskih grešaka.

6. Izreka pravorijeka

6.1. Obrasci za zahtjeve

Pravorijek mora, najčešće na samom kraju,¹⁰¹ sadržavati izreku pravorijeka. U izreci su na jednostavan način navedeni rezultati kako bi nadležan sud bez poteškoća mogao odrediti ovrhu. Taj dio obično započinje riječima kao što su: 'Iz navedenih razloga arbitražni sud donosi slijedeći pravorijek...'. Tada arbitražni sud, točku po točku, navodi svoje odluke i zaključke. Za pravorijek koji se odnosi na plaćanje u novcu, slijedeća formulacija tipična je za

---

¹⁰⁰ Vidi: članak 31(3).

¹⁰¹ Ali može i ranije, primjerice na početku obrazloženja.

slučajeve kada su tužitelj i tuženik uspjeli u dijelu, zajedno sa jednostavnim kamatama¹⁰² na preostali iznos do datuma pune isplate.¹⁰³

Iz navedenih razloga arbitražni sud donosi slijedeći pravorijek...:

1. Prihvaćaju se zahtjevi 1, 2 i 3 tužitelja [ime] i tuženik [ime] mora isplatiti [će isplatiti] tužitelju [ime] € _____ do [datum];
2. Odbijaju se zahtjevi 4, 5 i 6 tužitelja;
3. Prihvaćaju se zahtjevi 7, 8 i 9 tuženika [ime] i tužitelj [ime] mora isplatiti [će isplatiti] tuženiku [ime] € _____ do [datum];
4. Tuženik [ime] mora isplatiti tužitelju [ime] kamate na dosuđeni iznos iz gornje točke 1. po godišnjoj stopi od [_____] % od [datum] do datuma pune isplate;
5. Tužitelj [ime] mora isplatiti tuženiku [ime] kamate na dosuđeni iznos iz gornje točke 3. po godišnjoj stopi od [_____] % od [datum] do datuma pune isplate;
6. Odbijaju se svi drugi zahtjevi tužitelja i tuženika, uključujući zahtjeve iz odgovora na tužbu i protutužbe.

Sadrži li pravorijek jedno ili više očitovanja o pravima i obvezama stranaka, tada se koristi drugačija formulacija, na primjer u odnosu na nadležnost: 'Arbitražni sud odlučuje i oglašava se nadležnim u odnosu na zahtjeve tužitelja kako su navedeni u tužbi od datuma ... i kao što su dalje utvrđeni u dijelu ... određenja zadatka arbitražnog suda od datuma ...'; ili u odnosu na mjerodavno pravo 'Arbitražni sud odlučuje da spor treba riješiti sukladno pravu [država].' Izreka dispozitiva i konačni zaključci o pitanjima moraju u potpunosti biti usklađeni. Kada god je to moguće, treba koristiti isti način izražavanja. Odnosi li se pravorijek na neke (ali ne i sve) zahtjeve, pa će se o preostalim zahtjevima odlučiti drugim pravorijekom, ne smije se koristiti gore navedena formulacija 'odbijaju se ... svi drugi zahtjevi', osim ako iz ranijih dijelova pravorijeka jasno ne proizlazi da se arbitražni sud ograničio na zahtjeve (ili protuzahtjeve) koje je smatrao točnima. U tom se slučaju u pravorijeku jasno mora navesti, na primjer: 'O svim drugim zahtjevima i protuzahtjevima kasnije će se odlučiti pravorijekom.' U suprotnom moglo bi se shvatiti kako su pravorijekom riješeni svi zahtjevi u odnosu na koje je arbitražni sud bio nadležan.

6.2. Obrasci za troškove

U odnosu na troškove, slijedeći obrasci objašnjavaju kako se u konačnom pravorijeku može pristupiti pitanju troškova (dio 5.13. gore).¹⁰⁴ Ako se, kako je to uobičajeno, konačnim pravorijekom odlučuje o svim zahtjevima, dio koji se odnosi na troškove mora slijediti nakon dijela kojim se odlučuje o zahtjevima.¹⁰⁵ Na primjer, odluči li arbitražni sud da stranke troškove moraju snositi u jednakim dijelovima, može se koristiti slijedeća formulacija:¹⁰⁶

Iz navedenih razloga arbitražni sud nadalje odlučuje i naređuje:

¹⁰² Navedeno koristimo kao primjer.

¹⁰³ U nekim pravnim sustavima, arbitražni sud može odlučiti o kamatama koje teku samo do datuma donošenja pravorijeka.

¹⁰⁴ Međutim, navedeno ne obuhvaća mogućnost prijeloja, kako je to predviđeno člankom 30(5).

¹⁰⁵ Ističemo da su iznosi administrativnih troškova ICC-a te nagrada i troškova arbitara uvijek određeni u američkim dolarima.

¹⁰⁶ Obrazloženje će biti dano na drugom mjestu.

1. Svaka će stranka snositi 50% administrativnih troškova ICC-a, kao i nagrada i troškova arbitara, koje je odredilo Međunarodno arbitražno Sudište ICC-a u iznosu od US\$ _____.
2. S obzirom na to da je tužitelj [ili tuženik] ICC-u platio US\$ _____ kao predujam troškova, nalaže se tuženiku [ili tužitelju] da isplati tužitelju [ili tuženiku] iznos od US\$ _____.
3. Osim navedenoga, svaka stranka snosi svoje vlastite odvjetničke troškove i izdatke.
4. Svi ostali zahtjevi koji se odnose na troškove se odbijaju.

U nastavku navodimo primjer kada arbitražni sud odluči da troškove koji nisu odvjetnički troškovi i izdatci (čiji je iznos posebno određen¹⁰⁷), stranke snose u različitim omjerima, npr. 75% / 25%:

Iz navedenih razloga arbitražni sud nadalje odlučuje i naređuje:

1. Tužitelj će snositi 25% administrativnih troškova ICC-a, kao i nagrada i troškova arbitara, koje je odredilo Međunarodno arbitražno Sudište ICC-a u iznosu od [US\$ 100,000], to jest [US\$ 25,000], a tuženik će snositi 75% toga iznosa, to jest [US\$ 75,000]. Kako je svaka stranka ICC-u platila US\$ 50,000 kao predujam troškova, nalaže se tuženiku da tužitelju isplati iznos od US\$ 25,000.
2. Tuženik će isplatiti tužitelju iznos od US\$ _____ na ime tužiteljevih odvjetničkih troškova i izdataka.
3. Svi ostali zahtjevi koji se odnose na troškove se odbijaju.

U drugom primjeru,¹⁰⁸ arbitražni će sud na drugom mjestu navesti obrazloženje odluke o iznosu odvjetničkih troškova i izdataka za koje smatra da su ispravni i opravdani.

6.3. Posljednje formalnosti: mjesto, potpisivanje i datiranje pravorijeka

Konačno, u pravorijeku se mora navesti mjesto arbitraže (pri čemu je bolje koristiti uobičajenu formulaciju 'Mjesto arbitraže ...', nego 'Napravljeno u ...'). Imena arbitara moraju biti navedena ispod njihovih potpisa. Pravorijek mora biti datiran nakon što je Sudište odobrilo nacrt.

6.4. Ispravak i tumačenje pravorijeka

6.4.1. Stranke će povremeno, sukladno članku 29, postaviti zahtjev za ispravkom ili tumačenjem pravorijeka.¹⁰⁹ Kada zaprimi takav zahtjev, Tajništvo će obavijestiti arbitražni sud i dostaviti mu dokument koji je na tu temu 1999. godine izradilo Sudište. Arbitražni će sud tada morati odlučiti hoće li ili neće prihvatiti zahtjev. Ako to učini, dokument koji sadrži ispravak ili tumačenje postaje dodatak pravorijeka, sukladno članku 29(3). Kako se zahtjevi mogu odnositi na niz okolnosti, u odnosu na ovo pitanje ne mogu se dati konkretne smjernice. Ipak, arbitražni bi sud u odnosu na takve zahtjeve trebao biti oprezan. Naravno, neki su od

¹⁰⁷ Iznos može, ali i ne mora, biti rezultat slične raspodjele. Obrazloži li to na odgovarajući način, arbitražni sud je slobodan donijeti odluku za koju smatra da je pravedna.

¹⁰⁸ Valja primijetiti da će tužitelj uvijek platiti najmanje početni minimalni iznos od 2.500 US\$, pa ako arbitražni sud nađe da je odgovoran, trebat će uzeti u obzir taj već plaćeni iznos.

¹⁰⁹ Vrlo se rijetko dešava da arbitražni sud ispravi grešku na vlastitu inicijativu.

njih bezazleni, ali nekima je cilj stvoriti podlogu za napad na pravorijek. Tek oko polovice zahtjeva rezultirat će dodatkom pravorijeka.

6.4.2. U tom se slučaju također primjenjuje i članak 27.¹¹⁰ Arbitražni sud mora Sudištu dostaviti na odobrenje nacrt svake odluke o ispravku ili tumačenju pravorijeka, te svake odluke o odbijanju svakog zahtjeva za ispravkom ili tumačenju.

7. Pravorijek na temelju nagodbe

7.1. Općenito

Kada je spor koji je upućen na arbitražu prema Pravilima ICC-a riješen nagodbom stranaka, u interesu jedne ili druge stranke može biti da arbitražni sud donese pravorijek na temelju nagodbe stranaka. Navedeno je omogućeno člankom 26, koji predviđa:

Ako su se stranke nagodile nakon što je spis upućen arbitražnom sudu ..., nagodba će se sastaviti u obliku pravorijeka na temelju nagodbe stranaka, ako to zatraže stranke i ako se arbitražni sud s time suglasi.

Pravorijek na temelju nagodbe tretira se kao i svaki drugi pravorijek. Mora se dostaviti Sudištu na odobrenje. Jasno je da se neke pretpostavke, koje su u gornjem tekstu navedene u općim smjernicama, neće primjenjivati (osobito navođenje razloga na kojima se temelji pravorijek; izjava da je pravorijek donesen radi implementacije nagodbe dovoljno je opravdanje za potrebe članka 25(2)). Osim toga, pravorijek mora sadržavati osnovne podatke na koje je ukazano u tim smjernicama, kao što su način nastanka spora, ugovor o arbitraži, sastav arbitražnog suda, i opću postupovnu i drugu povijest,¹¹¹ kao i pozadinu nagodbe (u mjeri u kojoj je to primjenjivo i relevantno). Ako je pravorijek na temelju nagodbe odobren, tada se prema Newyorškoj konvenciji može priznati i izvršiti kao bilo koji drugi konačni pravorijek. Ako su stranke zadovoljne nagodbom¹¹² i ne traže pravorijek na temelju nagodbe, svejedno moraju obavijestiti arbitražni sud koji će tada formalno narediti okončanje postupka. Kada primi takvu odluku, Sudište će predmet privesti kraju donoseći odluku o troškovima arbitraže.

7.2. Pretpostavke za pravorijek na temelju nagodbe

Dvije su temeljne pretpostavke koje moraju prethoditi donošenju pravorijeka na temelju nagodbe: prvo, pravorijek na temelju nagodbe može se donijeti ako stranke (tj. sve stranke u sporu) to zatraže; drugo, arbitražni sud s time mora suglasiti. U pravilu, sa drugom pretpostavkom neće biti problema.¹¹³ Arbitražni sud morat će se uvjeriti da je svaka stranka zatražila pravorijek na temelju nagodbe. Šutnja ili prešutna suglasnost stranke (npr. stranke koja mora izvršiti isplatu) nisu dovoljni. Osim toga, prethodi li takav zahtjev sastavljanju određenja zadatka arbitražnog suda, arbitražni će se sud možda željeti uvjeriti o postojanju

---

¹¹⁰ Članak 29(3).

¹¹¹ Vidi i dio 4. gore, uključujući napomenu o određenju zadatka arbitražnog suda, kada je ono potpisano ili odobreno. Ipak, pravorijek na temelju nagodbe može se donijeti i prije nego li je potpisano određenje zadatka arbitražnog suda. Sastavljanje određenja zadatka arbitražnog suda isključivo radi pravorijeka na temelju nagodbe predstavlja gubitak vremena i novca. Međutim, formalno se mora potvrditi da nema potrebe za određenjem zadatka arbitražnog suda ili na način da to učine same stranke ili da se to utvrdi pravorijekom.

¹¹² Npr. kada je izravno provediva.

¹¹³ Ipak vidi: dio 7.6. dolje.

ovlaštenja ili sposobnosti osobe ili stranke koja podnosi zahtjev. Također, u takvom slučaju arbitražni sud mora uvjeriti da su se stranke pismeno odrekle uvjeta sastavljanja određenja zadatka arbitražnog suda.

7.3. Stranački sporazum

Kada su se stranke nagodile, tada arbitražni sud – osim ako se nagodba jednostavno može sastaviti u obliku pravorijeka – od stranaka može zatražiti da izrade nacrt pravorijeka na temelju nagodbe ili da bar navedu njegove glavne odredbe. U pravorijeku na temelju nagodbe obično se reproduciraju operativni dijelovi nagodbe, a u izreci se navode obveze koje su se stranke sporazumjele izvršiti, na primjer isplata, valuta plaćanja i sve kamate, kao i kod običnog pravorijeka. Ako je arbitražni sud suglasan izraditi nacrt pravorijeka na temelju nagodbe, može ga, ako je to primjereno, strankama dostaviti¹¹⁴ na suglasnost prije nego li ga dostavi Sudištu na odobrenje. U pravorijeku treba navesti stranački sporazum o obliku pravorijeka, a dokumente koji tome govore u prilog treba poslati Sudištu. Također, u skladu sa člankom 31(3), pravorijekom će se utvrditi troškovi arbitraže. U pravorijeku će se navesti kako su se stranke sporazumjele u odnosu na njihovu isplatu ili omjere u kojima ih valja raspodijeliti.¹¹⁵

7.4. Daljnja suglasnost nužna za pomoć strankama

Jednom kada stranke svoj sporazum moraju sastaviti u obliku formalnog dokumenta kao što je pravorijek, nije neuobičajeno da se moguća nagodba razvrgne ili pokaže kao nepotpuna. Osim ako pravorijek na temelju nagodbe ne utjelovljuje prethodnu odluku arbitražnog suda, arbitražni sud mora paziti da strankama pomaže samo oko sastavljanja njihove nagodbe (kao što je predviđeno člankom 26). Nađe li se arbitražni sud, prilikom pomaganja strankama da konačno riješe svoje sporove, u situaciji da čini više od toga te da tako više ne djeluje u ulozi suda, za to mora dobiti daljnju izričitu suglasnost stranaka.

7.5. Ispitivanje pravorijeka od strane arbitražnog suda

Smatra li arbitražni sud da nagodba, u odnosu na koju je zatraženo donošenje pravorijeka na temelju nagodbe, nije u potpunosti pokrivena dostavljenim tekstom, o tome mora obavijestiti stranke.¹¹⁶ Arbitražni sud ne smije Sudištu na odobrenje dostaviti onaj pravorijek na temelju nagodbe koji ostavlja neriješenima pitanja koja su očito trebala biti riješena. Najprije od stranaka mora barem dobiti pojašnjenja. Ipak, ovakva kontrola mora se provesti vrlo pažljivo i savjesno, jer su mnoge nagodbe namjerno sročene na način da se takva pitanja zaobiđu te stranke možda neće u potpunosti biti svjesne učinaka nekih nagodbi. Zadatak arbitražnog suda nije da stranku savjetuje o nagodbi. Također, nagodbe se često odnose na pitanja koja nisu bila upućena na arbitražu ili koja su predmet drugih postupaka. Ne postoji zapreka da se takve nagodbe, iako prelaze granice spora koji je upućen na arbitražu, sastave u obliku pravorijeka na temelju nagodbe. U takvom slučaju, iz pravorijeka također mora jasno proizlaziti da su se stranke sporazumjele da se dodatna pitanja smatraju pitanjima koja čine dio cjelokupnog

---

¹¹⁴ Pod pretpostavkom da ne sadrži odluke arbitražnog suda za koje stranke ne znaju. U suprotnom (vidi kasnije), treba dostaviti samo one dijelove u kojima je zabilježena nagodba ili dijelove koji se na nju odnose.

¹¹⁵ Naravno, stranke mogu odlučiti da snose vlastite troškove, ali i u tom slučaju u pravorijeku mora biti navedeno što treba učiniti sa predujmom.

¹¹⁶ Navedeno se primjenjuje i kada se radi o djelomičnoj nagodbi.

spora. Na taj se način mogu izbjeći ili minimalizirati problemi vezani uz ovrhu.¹¹⁷ Spomenuto se može učiniti na niz načina. O primjerenom načinu moraju odlučiti stranke.¹¹⁸ Osim ako nije ovlašten, arbitražni sud ne smije donijeti takvu odluku koja bi prelazila njegov mandat.

7.6. Slučajevi kada arbitražni sud neće dopustiti donošenje pravorijeka na temelju nagodbe

Članak 26 ne obvezuje arbitražni sud na donošenje pravorijeka, ali imajući na umu obvezu iz članka 35, za diskrecijsku odluku iz članka 26 o odbijanju donošenja pravorijeka na temelju nagodbe moraju postojati opravdani razlozi. Jasno je da arbitražni sud neće dopustiti donošenje pravorijeka na temelju nagodbe ako opravdano smatra da je nagodba koju treba sastaviti u obliku pravorijeka suprotna prisilnim propisima ili javnom poretku, ili ako na drugi način proizlazi da postoje okolnosti zbog kojih pravorijek neće biti pravno ovršan. Mogu postojati i drugi opravdani razlozi, ako arbitražni sud primjerice smatra da bi pravorijek bio korišten u prijevarne ili obmanjujuće svrhe.¹¹⁹ U glavnom dijelu ovoga članka, iznijete su smjernice o dužnostima arbitražnog suda u odnosu na njegovu nadležnost, pridržavanje načela javnog poretka i ograničenja stranačkih mogućnosti prilikom izvršavanja njihovih prava. Ta pitanja arbitražni sud valja imati na umu prije nego li postupi u skladu sa člankom 26.

---

¹¹⁷ Kao što je već napomenuto u glavnom dijelu teksta smjernica, dužnost je arbitražnog suda, sukladno članku 35, da 'učini sve da osigura da Pravorijek bude pravno ovršan'. Navedeno se također odnosi i na pravorijek na temelju nagodbe.

¹¹⁸ Kada se dodatno pitanje može uputiti na arbitražu, ponekad je moguće pozvati se na članak 19.

¹¹⁹ Na primjer, arbitražni sud nikada ne smije u pravorijeku na temelju nagodbe uputiti na dokument koji nije vidio ili u odnosu na čiju vjerodostojnost ili svrhu sumnja. Osim toga, mora imati na umu da stranke pravorijek na temelju nagodbe ponekad koriste kako bi zaobišle posljedice primjene mjerodavnog prava.